

РОЛЬ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ У ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Єсіна О.Г., ст. викл.

Андрієнко О.О., здоб. СО «бакалавр»

Одеський національний економічний університет

У сучасних умовах інвестиції в розробку та комерціалізацію інновацій є визначальним чинником розвитку економіки. Вони формують основу науково-технічного потенціалу та забезпечують конкурентоспроможність країни в глобальному економічному середовищі. Водночас недостатній рівень фінансового забезпечення залишається однією з ключових причин низької інноваційної активності вітчизняних підприємств. Для активізації інноваційної діяльності доцільним є використання альтернативних джерел фінансування, зокрема венчурного капіталу.

Венчурні фонди – це спеціалізовані інститути інвестування, що фінансують високоризикові стартапи та інноваційні проєкти з високим потенціалом зростання. Вони забезпечують капітал на ранніх стадіях розвитку у швидкозростаючих галузях, коли традиційні джерела фінансування є обмеженими або недоступними, сприяючи комерціалізації результатів наукових досліджень [1].

У контексті трансферу технологій венчурні фонди виконують важливу функцію забезпечення переходу інновацій від стадії наукових досліджень до їх комерційної реалізації. Найбільші труднощі виникають на середніх рівнях технологічної готовності (TRL 3–6), що відповідають переходу від лабораторних досліджень до прикладного впровадження. Саме на цьому етапі формується так звана «долина смерті», коли проєкти потребують значних інвестицій, але ще не мають підтвердженої ринкової ефективності. Венчурний капітал є ключовим інструментом подолання цього розриву, забезпечуючи фінансування розробки прототипів, їх пілотного впровадження та первинної валідації бізнес-моделі.

Слід відзначити, що венчурне фінансування суттєво відрізняється від традиційного банківського кредитування за своєю економічною природою та механізмами реалізації. На відміну від кредитних ресурсів, що надаються під заставу та передбачають обов'язкове повернення з відсотками, венчурний інвестор (венчурний фонд, бізнес-ангел або інша інвестиційна структура) вкладає капітал в обмін на частку у статутному капіталі компанії. При цьому він приймає на себе значну частину ризиків, пов'язаних із невизначеністю результатів інноваційної діяльності [1].

Розвиток венчурного капіталу в Україні тривалий час характеризувався суперечливими тенденціями. З одного боку, значна частина венчурних структур використовувалася для операцій із фінансовими активами та нерухомістю, а не для інвестування у високоризикові інноваційні проєкти. З іншого боку, статистичні дані свідчать про поступове зростання ринку венчурного фінансування: кількість зареєстрованих венчурних фондів збільшилася з 1035 у

2016 році до 1292 у 2020 році, а сукупний обсяг їх активів зріс з 221,3 млрд грн до 407,4 млрд грн. Це свідчить про посилення ролі венчурного капіталу як потенційного джерела фінансування інноваційної діяльності [2].

Сучасний етап розвитку венчурного ринку в Україні характеризується структурною трансформацією та зміною інвестиційних пріоритетів. У період так званої «венчурної зими» 2022 року обсяг інвестицій суттєво скоротився, що зумовило перегляд критеріїв відбору проєктів та підвищення вимог до їх якості. Водночас відбувається переорієнтація інвестицій на високотехнологічні напрями, зокрема High-Tech та Deep Tech, а також стрімкий розвиток сектору штучного інтелекту. Важливо зазначити, що Україна посідає провідні позиції у Центральній та Східній Європі за кількістю компаній у сфері ШІ (понад 240), а окремі стартапи, зокрема Grammarly та People.ai, успішно інтегровані у глобальний ринок [3].

За підсумками 2025 року обсяг венчурних інвестицій в українські стартапи становив \$526 млн. У першому кварталі 2026 року українські фаундери залучили щонайменше \$407 млн, при цьому найбільша частка інвестицій була спрямована у проєкти, пов'язані зі штучним інтелектом [4].

Сучасний розвиток венчурного ринку в Україні супроводжується підвищенням рівня прозорості та професіоналізації інвестиційної діяльності. Інвестори дедалі більше орієнтуються на стартапи з обґрунтованою бізнес-моделлю, стійкою юніт-економікою та підтвердженими джерелами доходу. Значного розвитку набуває сектор оборонних технологій (Defense Tech), що приваблює міжнародних інвесторів і сприяє формуванню спеціалізованих венчурних фондів. Водночас розширюється участь приватних інвесторів через інвестиційні спільноти, такі як ICLUB та ToloKa.vc, що сприяє диверсифікації джерел фінансування та підвищенню доступності венчурного капіталу.

У структурі інноваційної екосистеми венчурні фонди взаємодіють з іншими інструментами фінансування, зокрема грантовими програмами, бізнес-ангелами та краудфандинговими платформами. На відміну від грантів, які мають безповоротний характер, венчурний капітал передбачає отримання частки у бізнесі та активну участь у його розвитку. Порівняно з бізнес-ангелами, венчурні фонди оперують більшими обсягами капіталу та мають більш формалізовані процедури відбору проєктів. Це дозволяє їм фінансувати масштабні інноваційні ініціативи з високим потенціалом зростання.

Разом із тим венчурне фінансування пов'язане з низкою суттєвих ризиків, серед яких слід виділити технологічні (невизначеність результатів НДДКР), ринкові (відсутність стабільного попиту), управлінські (недостатній досвід команди стартапу), інституційні (регуляторні обмеження), а також фінансові та макроекономічні ризики.

Суттєвими бар'єрами розвитку венчурного інвестування також є недостатній рівень інституційної та інфраструктурної зрілості ринку. Йдеться про обмежену кількість професійних венчурних менеджерів, слабку державну підтримку інновацій та недостатній рівень податкових стимулів. Окремою проблемою залишається нерозвиненість спеціалізованих інвестиційних

платформ, що у сукупності ускладнює залучення капіталу та знижує ефективність інноваційного фінансування.

Додатково, значна частка інноваційних проєктів не досягає стадії окупності або припиняє діяльність на ранніх етапах, що об'єктивно зменшує інвестиційну привабливість венчурного капіталу та впливає на загальну динаміку розвитку інноваційного підприємництва [1; 3; 5].

Важливим чинником розвитку венчурного ринку є інституційне середовище, яке включає нормативно-правове регулювання, податкові стимули, а також інноваційну інфраструктуру (технопарки, бізнес-інкубатори, акселератори). Розвиток таких елементів сприяє формуванню ефективної екосистеми трансферу технологій, у межах якої взаємодіють університети, бізнес і держава. Особливого значення набуває підтримка університетських spin-off компаній, що дозволяє комерціалізувати результати академічних досліджень.

Отже, венчурні фонди відіграють ключову роль у фінансуванні інноваційних проєктів із високим рівнем ризику, сприяють розвитку технологічного підприємництва та інтеграції національної економіки у глобальний інноваційний простір. Їх ефективність визначається не лише обсягами фінансування, а й якістю супроводу інноваційних проєктів та рівнем розвитку інституційного середовища.

Подальший розвиток венчурного інвестування в Україні повинен спиратися на формування сприятливого інвестиційного середовища та підвищення довіри з боку інвесторів. Важливу роль відіграє удосконалення регуляторних умов, розвиток інфраструктури підтримки інновацій, розширення доступу до фінансових ресурсів і залучення міжнародного капіталу. Реалізація цих напрямів дозволить активізувати інвестиційну діяльність у сфері інновацій та забезпечити більш ефективну інтеграцію національної економіки у світові технологічні процеси.

Інформаційні джерела:

1. Пирог В. Венчурне фінансування інноваційної діяльності підприємств: переваги та недоліки впровадження в Україні в умовах війни. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 574–578. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-81>
2. Казанцев Д. Як працюють інвестиційні фонди в Україні? Топ-20 стартап-інвесторів. Mezha.Media. 2025. URL: <https://mezha.ua/articles/yak-pratsiuiut-investytsiyni-fondy-v-ukraini-top-20-startap-investoriv/>
3. Чапран С. П., Миськів С. О. Венчурне інвестування в Україні за умов воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2025. № 2 (14). С. 349–356. URL: <https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.349>
4. Мосорко А. Рейтинг венчурних угод: яким українським стартапам вдалося залучити найбільше капіталу в І кварталі 2025 року. MIND. URL: <https://mind.ua/publications/20287311-rejting-venchurnih-ugod-yakim-ukrayinskim-startapam-vdalosya-zaluchiti-najbilshe-kapitalu-v-i-kvartali> (дата звернення: 26.03.2026)
5. Гребенник Н., Братута С. Роль венчурного фінансування у стимулюванні інноваційного розвитку підприємств. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. №1-2 (314-315). С. 126-137. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-1-2-314-315-126-137>